Dil ve edebiyat davası

Istılahlarda bocalayış

Yazan: **İsmail Habib**

Canlı dil bazı kabul ettirilmek istenen çiy kelimeleri reddedince bu iş bırakıldı. Fakat orada bırakılan ıstılahlar da devam ediyor. Canlı dil anonim ve gayrışahsidir, ıstılahlar ise ferdler tarafından vazolunur, orada yapılamıyan burada yapılamaz mı? İyi ama ıstılahların çoğu dilden mayalandığı gibi baştan ferdî olan ıstılahların mühim kısmı da zamanla dile mal olarak ferdilikten çıkar. Istılahların canlı dilden haric kısımları ancak muhtelif ilim sahasında ihtisasa taalluk edenlerdir. Bunlar dalların ucları, fakat asıl gövde dilin içinde. Istılahlardaki iğrilik ucda yapılacak şeyi gövdeye de tatbikten ileri geliyor. Yani Papanın hakkile Kayserin hakkını ayıramamak.

Biz Avrupa rönesansına edebiyattan önce ıstılahlarla girdik. Edebiyatımızın Avrupadan aksettirdiği ilk iki mahsul, biri manzum biri mensur, ancak Tanzimatın ilânından yirmi sene sonra 1859 dadır: Biri Şinasinin muhtelif Fransız şairlerinden naklettiği «Tercümei manzume», diğeri Münif Paşanın Voltaire, Fénelon ve Fontenell'den tercüme ederek «Muhaverati hikemiye» ismile neşrettiği felsefî diyaloglar. Halbuki tababet, riyaziye, tabiiye gibi ilim sahalarındaki ıstılahlara Tanzimatın ilânından yirmi otuz sene evvel başlandı. İlk ıstılahları bulup tedvin edenlerden Şanizade Ataullah Efendi, Mustafa Behçet Efendi, Hoca İshak Efendi gibi irfan velinimetlerimizin ölüm tarihleri, sırasile, 1826, 1833, 1836 dır. Evet ıstılah teceddüdünün edebiyat teceddüdüne karşı yarım asırlık bir kıdemi var.

Bir buçuk asırlık bir himmet manzarası gösteren ıstılahlarımızda feyz olan tarafla aksayan taraf nerede? Garbdan ilk ilim eserlerini nakledenler şarktan da medrese kültürile yetiştikleri için, islâm iskolâstik medeniyetinin zarurî icabı olarak, ıstılahları bulmak hususunda hep arabcaya müracaat ettiler. Fakat biz ki dıştan bu garb medeniyetini alıp içten kendimizi bularak hakikî rönesansımıza ermek yolundayız, mazinin iskolâstiğinde kalamazdık. Istılah için kaynağımız artık ve elbet sadece arabca olamaz. İlk esas; yeni ıstılahlar bulurken ve eskileri tasfiye ederken her şeyden önce türkçeye bakmak: Barsak varken «em'a», damar varken «şiryan», kemik varken «azım», kulak varken «semi'», kaya varken «suhur», dal varken «gusun»... Hayır, tıpkı canlı dilde olduğu gibi «güneş» dururken «hurşid» e, «afitab» a, «mihr» e nasıl lüzum yoksa ıstılahlarda da yok.

Buna mukabil canlı dilde tasrifimize giren kelimeler türkçe olduğu gibi ıstılahlarda da öyledir. Hesab yerine «aritmetik», hayır; o yalnız bir kelime değil: Hesablaşmak, hesabsızlık, hesab görmek, hesaba almak, hesab evrmek, hesaba katmak, hatta «ayvaz kasab hep bir hesab». Müdir, reis, hâkim, mahkeme, talebe, mekteb... Damarımızda kan gibi bunlar dilimizin içindedir.

Bazan bir ıstılah bir tarih heybeti taşır. «Mekteb» kelimesi Tanzimattan önceki eski zamanda yalnız «Mektebi Sibyan» diye mahella mektebleri için kullanılırdı. Çocuğun ilk yazıyı öğrenip Kur'anı ilk söktürdüğü yer. Tanzimat o kelimeyi mahalleden aldı, rüştiyeye, idadiye, ve darülfünuna çıkardı. «Mektebli», «medreseli» diyince gözümüzün önüne garblı şarklı iki ayrı kültürlü temsil eden iki tip gelir. Onun yerine «okul», hayır «mekteb» artık ne arabcadır, ne de kelimedir, orada bir bayrak gibi bir asırlık garblılaşma hamlemizin nuru dalgalanıyor.

Tam türkçeleşmemekle beraber münferid kaldıkları ve karşılıkları da olmadığı için devamlarında, mahzur değil, zaruret olan ıstılahlar. Tek kelimeden korkmamalı. Müselles, murabba, mustatil... diyince çocuğun gözü önüne onlar, manalarile değil, delâlet ettikleri şekillerle gelirler. Beşiktaş dediğimiz zaman hiç birimizin aklına «taştan bir beşik» gelmez. Güç olan «mustatil» değil onun yerine «dikey dörtgen» demektir. Hem yerleşmiş olanı zorla sökmek neye? «Mustatil» ı atarken yalnız bir kelimeyi değil bir buçuk asrı gömüyoruz.

Arabcadan çıkarılma ıstılahlar içinde en çekilmezleri müselsel terkibli olanlardı Gargaralı ve idgamlı terkibler: «Zu-kesire-tül-adla'», «Müselles müsavi-yüs-sâkeyn», hele «sol köprücük kemiğinin altı» yerine: «Azm-ı taht-ı terkuve-i eyser» demek. Bunlar şimdi değil çoktandır, sararıp hayatiyeti gitmiş yapraklar gibi sapır sapır döküldüler.

Istılahlarda bazan bir tek kelime bir sahife söyler. Meselâ hukukta bir mülkün tasarrufuna sahib olup da iradına malik olamamak bahsi. Bizim mecelleciler buna «rakabe» dediler. Bunun yerine «nu propriété» yi tercüme edip «çıplak mülkiyet» demek: Bu, türkçeye gitmek değil, madem ki «mülkiyet» kelimesi duruyor: manayı aydınlatmak da değil, madem ki icab eden hukukî izahat verilmeyince bundan da bir şey anlaşılmaz. Halbu ki «rakabe»: tonlarla kömürün sıkışıp bir katra elmas haline gelmesi gibi pırlantalaşan bir tekâsüftür.

Yalnız ıstılah olarak değil canlı dilde de yaşayan kelimelerimiz varken frenkçeye başvurmak: Ahenk yerine «harmoni», menfi yerine «negatif», muvazi yerine «paralel», hele terazi yerine «balans». Gene böyle kelimeler yerine türkçeyi tahrif ederek karşılık bulmak: Tespit yerine «saptamak», sıfıra müsavi yerine «sıframak» ve hele teneffüs yerine «solunmak». Solumakla teneffüsün ayrılığını neye düşünmeyiz. «Teneffüs» ü kaldırmak istiyorlarsa bari «nefes» i bırakaydılar Bu kelime ki tasrifimize girecek kadar türkçeleşti: Nefes almak, son nefesini vermek, nefesi kesilmek.

Bir de türkçe karşılık bulacağız diye ayni kelimeye ayrı ayrı mefhumları yüklemenin manası ne oluyor? Se composer «terekküb etmek» dir, buna «birleşmek» dedik. Peki, se combinir «imtizac etmek» dir, buna da «birleşmek»; s'unir «ittihad etmek», buna da «birleşmek». Fakat bu üç tane ayrı ayrı mefhumu tek kabda yemektir. Rafta tabaklarım dururken bu beyhude fukaralık neye?

Ya melezleme türkçeler? İfade etmek yerine «öz beyanlamak». «İfade» yi atıyoruz da «beyan» neye kalıyor? Hele fransızca kelimelerin melezleştirilmesi: «Application» dan «eplikat», «exercice» den «ekser», «normal» den «normalı», «direction» dan «direket», «suites» den «süyit». Bu melezleştirmeyi Greko - Lâtin kökünden kelimelere de şümullendirdik: Kilo yerine «bino», kilogram yerine «binogram», kilometre yerine «binometre». İnsanın gözü önüne yarım kız, yarım kuheylân esatiri mahlûklar geliyor!

Sonra türkçe karşılık bulacağız diye güdük kelimeler kullanmak: «Hülûl» yerine «geçişmek», halbuki hulûl bir nüfuz etmektir [illegible]

[illegible]

kuş. Hele «k» nispeti: Cebrî=cebrik, kutbî=kutbik ve bunun frenkçe kelimelere de tatbikı: Adedî yerine «numerik», halbuki fransızcanın «que» nispetini olduğu gibi alınca hiç te «numerik» gibi gülünc olmuyor: Pratik, sempatik, kübik, plâtonik, dinamik... Belli dil yapmacığı değil dobra dobra olmayı sevmektir. Buna erkeklik denir.

Peyami Safa «Cumhuriyet» deyken Greko - Lâtin cinsinden on tane ıstılahı karşılıklarının bulunamıyacağına misal diye ortaya atmıştı. İki türkçü ve çalışkan zat, Ali Ulvi ile doktor Şefik İbrahim, bu ıstılahların öz türkçe karşılığını bularak bir broşür neşrettiler. Niyetlerinin güzelliğile çektikleri emeği takdir etmemek mümkün değil. Fakat netice? «Libido» nun karşılığı «yaygın», yahud «kösnü». Osmanlıcası «şehveti şamile». Hayır Freud'ün felsefe ve sistemini bilen bunu o tek kelimeyle anlar, bilmiyen de, ister türkçe, ister osmanlıca, ister çini maçince olsun, hiç bir karşılıkla anlıyamaz. Istılahı böyle telâkki etmek malûmu meçhule götürmektir. «Vitamin» in türkçesi «dirim öz», yani hayat cevheri, birine her iki karşılığı söyle, onun vitamin demek olduğunu anlatmak için uzun uzun izah edeceksin. Fakat rast geldiğin kimseye «vitamin» i sor. Sana «meyva ye meyva» diyecek. Demek kelimenin karşılığı kelimenin kendisiymiş.

Tahsin Banguoğlunun büyük gürültüler koparan gramer taslağında yer yer karanlıkları yırtan ışıklar var, fakat toptan bakınca eserde, olmamış meyvalara mahsus, o kekrelik neden? Bu, en çok ıstılahlardan ileri geliyor: «Sâit», «sâmit» yerine «sesli», «sessiz, demek dururken «vokal» ve «konsanant» demek. İsim ve fiil yerine «nominal», «verbal». Hattâ bu cins kelimelerin tasrifleri: nominatif, akkozatif, lokatif, faktitif... [illegible]

İsmail HABİB

MAARİFTE

19 mayısa hazırlık

Dün Vilâyette, Vali muavini Ahmed Kınıkın riyasetinde kaza kaymakamları, Maarif müdürü ve Beden terbiyesi müdürlüğü mümessilinin iştirakile bir toplantı yapılmıştır. Bu toplantıda 19 mayıs genclik bayramı hakkında, evvelce hazırlanan programın tekemmülü için müazkerelere devam edilmiştir.

Ecnebi ve ekalliyet mekteblerinin imtihanı

Ecnebi ve ekalliyet mekteblerinde imtihan programları hazırlanmağa başlanmıştır. Maarif müdürlüğü, programların tanziminde gözönünde tutulması icab eden esasları, tespit ederek bu mekteblere göndermiştir. Diğer taraftan verilen karara göre, ecnebi liselerinden devlet imtihanlarına girmek istiyen erkek talebenin imtihanı Galatasaray lisesinde, kızlarınki de İstanbul Kız lisesinde yapılacaktır.

POLİSTE

İki otobüsçünün kavgası

Eyüb - Keresteciler hattında çalışan 3045 numaralı otobüs sahibi Mehmedle ayni hatta işliyen 3012 numaralı otobüs sahibi Abdullah, Eyüb durak yerinde nöbet meselesinden kavgaya tutuşmuşlardır.

Kavga esnasında Mehmed, eline geçirdiği irice bir taşla Abdullahı başından yaralamıştır Abdullah hastaneye kaldırılmış, Mehmed yakalanmıştır.

Bir manifaturacı Müddeiumumiliğe verildi

Mahmudpaşa caddesi 69/71 numarada manifaturacılık yapan Yasefin, Sirkecide Şahinpaşa otelinde misafir Nazım adında birine 55 kuruşa satılması lâzım gelen malı 75 kuruşa satmak istediği tertib edilen cürmü meşhudla tespit edilmiştir.

Yasef, hakkında tanzim edilen evrakla birlikte Müddeiumumiliğe teslim edilmiştir.

Şehir ve Memleket Haberleri

Şehir Meclisinin içtimaı

Kısa bir reis buhranını müteakıb yapılan toplantıda muhtelif meseleler görüşüldü

Şehir meclisi dün saat iki buçukta içtimaa davet edilmişti. Vali ve Belediye Reisi Lûtfi Kırdar mühim bir toplantıya riyaset ettiğinden, ikinci reis Necib Serdengeçti de hasta olduğundan ve ikinci reis vekili Faruk Dereli mahkemede bulunduğundan reis buhranı hasıl olmuş ve meclis toplanamamıştır. Nihayet saat dörtte ikinci reis vekilinin gelebilmesi üzerine içtima edilebilmiştir.

Büyükada ile Boğaziçi Anadolu yakası, Eyüb mıntakası nâzım plânlarile Cihangir, Ayaspaşa, Dolmabahçe ve civarı imar plânlarının tetkik ve tasdikı hakkındaki teklif ile tafsilât plânlarının yapılması için mütehassıs M. Prost'un bir müddet daha istihdamı hakkındaki teklif nafıa ve mülkiye encümenlerine, elektrik, tramvay, tünel işletmeleri 1940 blânço, kâr ve zarar hesabları hakkındaki teklifi de bütçe encümenine havale edilmiştir Bundan sonra sular idaresinin 1940 blânçosu hakkında tetkiki hesab encümeninin mazbatası okunarak idarenin bir senelik kâr ve masrafının mütevazin yani 1,789,478 lira olduğu anlaşılmıştır. Azadan Zahid «yani sular idaresi kâr etmemiş mi?» diye sormuş, sular müdürü de «hayır!.» cevabını vermiştir.

Zahid tetkiki hesabat encümeninin vazifesinin yalnız kâğıd üzerinde hesabları tetkik etmekten ibaret olduğunu elektrik, tramvay idarelerinde olduğu gibi bu müesseseye de şehir meclisi namına birer murakıb tayinini istemiştir ve bu temennisi makama havale edilmiştir.

Süleymaniyede Besim Ömer caddesi adı verilecek olan yol hakkındaki mazbata okunurken azadan bazıları bu yolun eski isminin Takvimhane olup tarihî bir mahiyeti haiz olduğunu ileri sürmüşler ve başka bir sokak isminin General Besim Ömere izafesini istemişlerdir. Azadan Kâzım Sinasi de bu isme aynı zamanda General Besim Ömerin soyadının da ilâvesini taleb etmiştir. Cereyan eden müzakere neticesinde Besim Ömer isminin Takvimhane sokağının bir kısmına verildiğini asıl Takvimhane mahallinin eski isminin muhafaza edildiği anlaşılarak mazbata aynen kabul edilmistir.

Berber dükkânları ve güzellik müesseseleri hakkında zabıtai belediye talimatnamesine madde ilâvesi hakkındaki komisyon mazbatası da tasvib edildikten sonra celseye bir müddet fasıla verilmiş ve ikinci celsede müstacelen müzakeresi taleb edilen 940 malî yılı bütçe kararnamesine bir madde ilâvesi hakkındaki teklif kabul edilerek toplantıya nihayet verilmiştir.

Halic idaresine konulan haciz kaldırılıyor

Belediyenin Haliç idaresini Münakalât Vekâletine devretmek istediğini yazmıştık. Belediyenin bu idareden 700,000 liraya yakın bir alacağı vardır ve bu alacağından dolayı da evvelce Haliç şirketine haciz koydurmuştu. Münakalât Vekâleti idareyi hali hazırile almak istediğinden Belediyeye bu haczi refetmesini teklif etmiştir. Belediye de bunu şehir meclisine havale etmiştir. Meclisin dünkü toplantısında bu teklif kavanin encümenine gönderilmiştir.

Feci bir kaza

Bir demir fabrikasında yanlışlık yüzünden kazan patladı, bir amele öldü

Südlücede Karaağaç caddesinde 129 numaralı Demir Limited atelyesinde amele Kahramanoğlu Rıza, atelyede oksijen kaynağı yapılırken vazifesi harici karpit kazanını karıştırmak istemiştir.

Fakat ani surette karpit kazanının patlaması ile muhtelif yerlerinden ağır surette yaralanan Rıza, biraz sonra ölmüştür.

Yapılan tahkikatta, kazanın patlamasının Riaznın lüzumsuz müdahalesi neticesinde vukua geldiği ve kendi ölümüne sebebiyet verdiği anlaşılmıştır.

Kısa Haberler

★ Hayvanat Borsasının idare heyeti seçimi pazartesi Borsanın Sütlücedeki merkezinde yapılacaktır.

★ Tramvay kondüktörleri, halkın elindeki dantesiz kuruşları kabule başlamışlardır. İdare bunları toplıyarak Merkez Bankasına teslim edecektir.

Tıb Fakültesinin Ankaraya nakli

Fakülte dekanı dün akşam Vekâletle temasa gitti

Tıb Fakültesi dekanı Kemal Atay dün akşam Ankaraya gitmiştir. Ankarada kurulmakta olan Tıb Fakültesinin esasını teşkil etmek üzere, İstanbul Tıb Fakültesi talebesinin bir kısmının Ankaraya nakline karar verilmiş; bu hususta lâzım gelen hazırlıklara başlanmıştır.

Fakülte binası ikmal edilinciye kadar, önümüzdeki ders yılı tedrisatı, Yüksek Ziraat Enstitüsünde yapılacaktır. Buradaki tedrisata, şimdilik fakültenin ilk üç sınıfı iştirak edecektir. İcab eden ders levazımı da İstanbul Üniversitesinden götürülecektir.

Ticaret Vekilinin tetkikleri

Mümtaz Ökmen dün bilhassa petrol ve benzin işlerile meşgul oldu

Şehrimizde bulunan Ticaret Vekili Mümtaz Ökmen dün de öğle üzeri mıntaka ticaret müdürlüğüne gelmiş ve müdürlükte geç vakte kadar meşgul olmuştur.

Ticaret Vekili dün muhtelif işlerle uğraşmış ve muhtelif zevatı kabul etmiştir. Bu meyanda petrol ve benzin işlerile de meşgul olan Vekil, petrol ofisi umum müdüründen izahat almıştır. Akşamüzeri petrol kumpanyalarına bu hususta Vekâletin bazı direktifleri tebliğ olunmuştur.

İstanbul Belediyesinden de şehirde mevcud petrol ve benzin stokları hakkında Vekâletçe izahat istenmiştir.

Mümtaz Ökmen dün manifatura ithalât işi ile de alâkadar olmuş ve bu hususta manifatura ithalât tacirlerile görüşmüştür. Bu meyanda manifatura stokları vaziyeti de tetkik olunmuştur.

Ticaret Vekili dün İstanbul ticaret odasının muhtelif işleri üzerinde oda umumî kâtibi Cevad Düzenliden izahat almıştır. Fiat murakabe müdürü Mahmud Seyda, dış ticaret dairesi reis muavini Süreyya, hukuk işleri müdürü Ferid de Vekil tarafından kabul edilmiştir.

Akşamüzeri Vekil tiftik ve yapağı ihracat tacirlerinden bazılarile İngiltere ve Almanyaya yapılmakta olan ihracat üzerinde görüşmüştür.

MÜTEFERRİK

Adalardan ilâve bir vapur hareket ettirilecek

Devlet Denizyolları idaresi pazar günleri için Adalardan gece son bir posta ilâve etmeğe karar vermiştir. Bu posta saat 20,15 te Büyükadadan hareketle bütün Adalara uğrıyarak Köprüye gelecektir.

Karabükte saç imal olunacak

Karabükte Türkiye demir ve çelik fabrikalarının gemi inşaiyesinde kullanılacak saçlardan imali takarrür etmiştir. Bu saçlara ihtiyac vardır.

Bulamadığı sevgilisine kavuşmak için...

Bir kadına 99 luk tesbihle büyü yaptırmaya kalkmış

Karagümrükte Sultan mahallesinde oturan Naciye, büyücülük yaptığı ve Asiye de, ona Fikri isminde birisini müşteri olarak getirdiği iddiasile yakalanmışlardır. Her ikisi de dün adliyeye sevkedilmiştir.

İddiaya göre, Fikri, bir kadın seviyormuş. Asiye delâletile Naciyeye müracaat ederek, sevdiği kadınla arasını bulmasını istemiştir. Naciye de buna 5 lira mukabilinde razı olarak, 99 luk tespih, nohud, ot, günlük, ödağacı vesaire ile büyü yapmıştır. Lâkin, Fikri sevdiği kadına kavuşamamış, büyü tesir etmeyince de, gitmiş, alâkadarlara şikâyette bulunmuştur.

Naciye ile Asiye, Sultanahmed birinci sulh ceza mahkemesinde sorguya çekilmişler ve cürümlerini inkâr etmişlerdir. Hâkim Reşid Nomer; ikametgâh sahibi olduklarından serbest bırakılmalarına karar vermiş, dosyayı müddeiumumiliğe geri göndermiştir.

Tahkikata oraca devam olunacaktır. Suç sabit görülürse, dosya, asliye ceza mahkemesine verilerek muhakemeleri başlıyacaktır.

ŞEHİR İŞLERİ

Kadıköyünde 210 kilo noksan ekmek bulundu

Dün Kadıköy kazası dahilinde bir teftişte muhtelif fırınlardan 210 kilo noksan tartılı ekmek musadere edilmiş ve fırın sahibleri cezalandırılmıştır.

Bundan başka şehrin muhtelif semtlerinde seyrüsefer talimatnamesine aykırı harekette bulunan 10 şoför de tecziye edilmiştir.

Şehir sokaklarının sulanması

Yaz ayları yaklaştığından temizlik ve sulama işleri için Belediyece bir program hazırlnmıştır. Belediye şehir sokaklarını halkın şikâyetlerini asgari hadde indirecek şekilde temizlemeğe çalışacaktır.

Mahlût çay ve kahveler

Fiat Murakabe komisyonu piyasadan aldığı mahlût kahve ve çay nümunelerini tahlil edilmek üzere Belediye kimyahanesine göndermiştir. Badema kahveciler sattıkları çay ve kahvelerin hangi madde ile mahlût olduğunu bir etiketle bunların üzerlerine yazacaklardır.

Belediyenin istediği malûmat

Belediye İktısad müdürlüğünün şehrimize gelen gıda maddelerinin umumî vaziyetleri hakkında bunların istihsal mıntakalarından malûmat almak suretile bir rapor hazırladığını yazmıştık. Bu maddelerden zeytinyağı hakkında Ege, koyun hakkında Şark ve peynir hakkında da Trakya vilâyetlerimziden malûmat istenilmiş ve bu malûmattan bir kısmı gönderilmiştir.

Küçük hikâye

Ekmek vesikası

Ahmed Hidayet

Geçen Büyük Harbin ortalarına doğru idi. Gülhane ve Sultanahmed parklarında bazan iki, bazan da üç, dört kişi dolaşırlardı. Yanlarında erkek gören olmamıştı. Kıyafetleri o zamanın modasına tıpatıp uygundu. Çarşaflarının pelerinleri uzun, belleri dar, eteklikleri köstekli idi. Enseden sıkılmış başın üstünde çifte peçe, biri geriye doğru atılmış, öteki öne doğru sarkardı. Fakat, o ince tül, çehrelerini gizleyecek yerde yanaklarının dolgunluğunu, gözlerinin parlaklığını, dudaklarının kızıllığını bir ibham perdesine bürüyerek onların güzelliklerine hulyalı bir ifade verirdi. Kardeş miydiler, arkadaş mıydılar, kimse bilmezdi. İçlerinden bir tanesi, yumuk yüzü, ruha saplanan bakışları, kıvrak endamile peşine o civarın bütün kibar delikanlılarını takar, cadde cadde, sokak sokak dolaştırırdı. Kulaktan kulağa evvelâ bir sır şeklinde fısıldanan ismini nihayet bir çokları öğrenmişti: Şaziye..

Açıkgöz ve her şeyi bilmek iddiasında bulunanlar onun hüviyetini de ifşa ediyorlardı: İaşe Nezaretinde bir umumî müdürün kızı imiş!

Şaziye, gezmeğe çıkar çıkmaz etrafında bir peteğe hücum eden arılar kadar perestişkârın toplanmasından çok defa gurur ve iftihar duyar, bazan da sıkılırdı Kimseye fazla yüz vermediği için vakıâ takibler onu taciz edecek bir şekle girmezdi ama, ne de olsa civcivli tavuk gibi kalabalık bir genc erkek kafilesinin ortasında dolaşmanın hoşuna gitmediği zamanlar da olurdu. Hele uzun saçlı, zayıf yüzlü on yedi, on sekizlik şair taslağı mekteb talebelerinin kalabalıkta avucuna manzum ilânıaşk mektubları sıkıştırmak istemelerine pek sinirlenirdi. Gündüz boş zamanlarında, geceleri yatağında:

— Şunlara ne yapsam da kendilerini bir dilenci gibi mahçup vaziyete düşürsem!

Diye düşünür, dururdu. Bir akşam babasının yazıhanesinin üstünde bir deste ekmek vesikası gözüne çarptı ve anide zihninin karanlık dehlizleri keskin bir ışıkla aydınlandı:

— Hah, dedi, buldum. Ben de bilmukabele onların avuçlarına bunlardan bir tane tutuştururum!

Halkın yüz dirhem ekmek için fırın kapılarında saatlerce beklediği o vakitler böyle bir kâğıd paraçsı ele geçirmek ve fazladan bir parça daha alabilmek, bazıları için büyük bir nimetti ama, kendi mektublarına karşılık olarak renkli ve kokulu bir zarf ümid edenlerin uğrayacakları hayal inkisarını siz tasavvur edin!

***

Şaziye bir gün dörtlük bir kafile ile yola çıkmıştı. Tam Üçler mahallesinden Sultanahmed meydanına sapılacak köşede peşlerine iki genc takıldı. Bunlardan bir tanesini çok iyi tanıyordu. Uzun boylu, kalın kaşlı, uzunca burunlu idi. Mütemadiyen ağzında âşıkane mısralar geveler dururdu. Şaziye kurduğu plânı ilk defa bu delikanlı üzerinde tatbik etmeğe karar verdi. Arkadaşlarından ayrılarak biraz geride kaldı. Koynundaki ekmek vesikası destesinden bir yaprak koparıp avcunun içine aldı. Gözlerini yere indirmiş, yüzünde alaycı bir tebessüm peyda olmuştu.

Tıbbiyeli Samih, bu hareketlerden sonsuz ümidlere düşmüş yavaş yavaş Şaziyenin yanına sokulmuştu. Genc kız, birden parmaklarının arasındaki kâğıd parçasını Samihin cür'etle uzanan eline teslim etmiş, sonra koşarak arkadaşlarına yetişmiş:

— Çocuklar, demişti. Karnıma müthiş bir sancı girdi. Siz isterseniz yolunuza devam edin, ben eve dönüyorum!

Diğer iki kız «San'atlar mektebi» nin sokağına sapıp gözden kaybolan Şaziyenin arkasından hayretle baka kalmışlardı.

***

Göğsünü şişirerek, koltuklarını kabartarak, dönen Samih'e arkadaşı:

— Bu ne şans dostum, herkesin uzaktan bir iltifatına bile nail olamadığı Şaziye Hanım sana bir mektub verdi ha.. Eh haydi bakalım, turnayı gözünden vurdun!

Dedi ve Muzaffer Romeo'nun omzundan başını uzatarak o iki elile açmağa çalıştığı kâğıda göz gezdirdi.

(Yüz dirhemlik ekmek vesikası).

Bir kişi için ve bir defa muteberdir.

İbarelerini okuyunca kahkahayı fırlattı.

Samih, donmuş gibi olduğu yerde saplandı, kaldı. Hiddetten yüzü kıpkırmızı olmuştu. Bir an onu parça parça edip sevgilisinin suratına atmak için gizli nazarlarla etrafına bakındı. İleride üç kız ağır adımlarla yürüyorlardı. Şaziye yoktu. O vakit titreyen parmaklarile cüzdanını cebinden çıkardı. Puslayı ihtimamla ikiye katlayıp içine yerleştirdi. Arkadaşı:

— Ne de alsa sevgilisinin bir hatırasıdır değil mi, dedi, saklamak lâzım!..

Samih hiç cevab vermedi. Dişlerini gıcırdatmak, dudaklarını kemirmekle iktifa etti.

***

Aradan geçen yirmi dört sene dünyanın manzarasını, memleketimizin vaziyetini ne kadar değiştirdise bu iki şahsiyetin hayatında da o kadar büyük inkılâblar yaptı. Şaziye, zengin bir tüccarla evlendi, İstanbulun yüksek tabakası arasında sevilen ve hürmet gören bir hanımefendi aldu. Samih, muvaffakiyeti, zaferi kadın etekleri peşinde koşarak ele geçirmek hevesini bir tarafa bıraktı, kendi mesleğinde aramağa koyuldu. Avrupadan dönünce üniversitede bir profesörlük kürsüsü işgal etti. Her gün kabinesinin intizar salonunu dolduran hastalardan bir kısmı ilk gelişte doktoru görmek imkânını bulamıyorlar, ziyaretlerini bir başka zamana talik etmek mecburiyetinde kalıyorlardı.

Şaziye hanımefendi de iki üç senedenberi çektiği rahatsızlık hakkında bir defa da Samih Hazıkın fikrini öğrenmek istemişti. Bereket versin evvelden randevu alıp geldiği için dönüp gidenlerin âkıbetine uğramamıştı.

Muayene odasından içeri girince birden irkildi. Bu boy, bu poz, bu hareketler ona çok eski zamana da aid olsa bir şeyler hatırlatıyordu. Vâkıâ profesörün resmini bir kaç defa gazetelerde, mecmualarda da görmüştü ama, o portre gözlerinin önünde maziye aid hiç bir hâdise, hiç bir vak'a canlandırmamıştı. Fakat şimdi.. Doktorun da onu tanıdığı, fakat belli etmek istemediği bakışlarındaki müstehzî ifadeden, dudaklarındaki şeytanî tebessümden pek açık anlaşılıyordu.

Samih Hazık, hastasını uzun uzun muayene ettikten sonra:

— Hanımefendi, dedi, endişe edilecek bir şey değil... Şimdi size bir ilâç yazacağım.. On beş gün kadar onu kullanın.. Emin olun bir şeyiniz kalmıyacak..

Önünde deste ile reçete kâğıdı durduğu halde, o Amerikan yazıhanenin küçük gözlerinden birini çekti. İçersinden mini mini bir pusla çıkardı. Üzerine bir şeyler karaladıktan sonra Şaziyeye uzattı.

Kadın kâğıdı eline alır almaz sarardı, titredi. Çünkü, tersini çevirir çevirmez üzerinde şu cümleleri okumuştu:

(Yüz dirhemlik ekmek vesikası).

Bir kişi için ve bir defa muteberdir.

Doktor, o anda sun'î br telâşla:

— Affedersiniz hanımefendi, diye atıldı, dalgınlıkla reçete kâğıdı yerine başka bir şey kullanmışım.. Mutlaka onu veriniz.. Çünkü o benim için kıymetli bir hatıradır Size yenisini yazıyorum!.

HEM NALINA MIHINA

Yerinde bir ihtiyat tedbiri

İstanbul, Kırklareli, Edirne, Tekirdağı ve Çanakkale halkından Anadoluya geçmek isteyenlerin kara ve deniz yolu ile meccanen nakli hakkında verilen karar, bir ihtiyat tedbiridir. Örfî İdare komutanı Korgeneral Ali Rıza Artunkalın dünkü gazetelerde çıkan tebliğinde de bildirildiği gibi, bu tedbirin iyi bir şekilde tetbikı için, halkın sinirlerine hâkim olması ve sükûnetini muhafaza etmesi icab eder. Telâş ve heyecan, hiç bir zaman fayda vermez ki bu tahliye işinde faydalı olabilsin. Bu, bir harb tedbiri değil; bir ihtiyat tedbiridir. Harbin yurdumuzun kapısına kadar gelmiş olması ve bir tecavüze uğramıyacağımıza dair elimizde itimada değer bir sened bulunmaması, bizi, bu gibi tedafüî tedbirleri almağa sevketmektedir. Gerçi kahraman Türk ordusu hududlarımızı beklemektedir. Ve istiklâlimiz, hükümranlık haklarımız, yurdumuz bir tecavüze uğrarsa, bütün kudret ve kuvvetile dövüşecektir. Fakat zamanımızın harbi, yalnız cephede ordu ile yapılmıyor; bütün memleket, bilhassa hududa yakın olan cephe gerisi halkı, tıpkı cephede imiş gibi, harbe iştirak ediyorlar. Vaziyet böyle olunca örfî idare mıntakasına dahil yurd parçasındaki halk kesafetini azaltmak hususunda hükûmetçe alınan tedbir tamamile yerindedir ve harb bize yaklaştığındanberi alınan muhtelif tedbirlerden biridir. Bu gibi tedbirler, memleket tecavüze uğradıktan sonra değil, böyle bir şey vaki olmadan, vaktinde alınmak icab eder. Bu lüzum, harbin başındanberi muhtelif milletlerin uğradıkları felâketlerle kat'î surette anlaşılmıştır.

Hükûmetin ve halkın en çok korkması lâzım gelen şey, tedbir değil, tedbirsizlik ve bu yüzden baskına uğramaktır. Çünkü iş işten geçtikten sonra alınan tedbirler müessir olmaz, fayda vermez, felâketi önleyemez. Örfî idare mıntakasındaki halk kesafetini azaltmanın barış zamanında alınması lâzım gelen bir millî müdafaa ihtiyat tedbiri olduğu anlaşıldıktan sonra, halkın vazifesi, bu tedbirin sükûn, intizam ve vakarla tatbikı için hükûmete yardım etmektir. Bu da, zararlı bir telâş ve heyecana kapılmamakla mümkün olur.

Sinirlerine hâkim olduğunu şimdiye kadar daima göstermiş olan halkımızın, bu tedbirin tatbikında da aynı soğukkanlılığı göstereceğine şüphe yoktur. Türkün seciyesi telâş değil, sükûndur. Sinirlerimizin çelik gibi olduğunu gösterelim.

Bir ihracatçının ruhsatnamesi elinden alındı

İzmir (Hususî) — Talimatnameye muhalif olarak ihrac edeceği palamutların arasına aşağı kalitede palamut koyan Simon Bencoya firmasının ihracat ruhsatnamesi mahkeme kararile istirdad edilmiştir. Bu firma artık ihracat yapamıyacaktır.

İzmirde sıtma mücadelesi

İzmir (Hususî) — Vilâyetimizde bu sene geniş mikyasta sıtma mücadelesi yapılacaktır. Valilik, sıtma mücadelesine aid küçük sây mükellefiyetinin, şehir ve kasabalara da şamil olduğunu bildirmiştir. Her tarafta mücadele heyetleri teşkil edilecektir. Çiftlik, fabrika, hususî mekteb sahibleri ve müteahhidler, yanlarında çalışanlara meccanen kinin dağıtacaklardır. Sıtma mevzuunda muntazaman bültenler neşredilecektir.

Bursa Merinos koyunu sergisi

Bursa (Hususî) — Memlekette merinos koyunu yetiştiriciliğini teşvik için devletin her sene tertib ettiği sergilerden biri daha Bursada Atıcılar meydanında açılmıştır. Bu serginin açılışında Valimizle Parti müfettişimiz, Merinos yetiştirme müfettişile ziraatçiler, vilâyet erkânı ve kalabalık bir yetiştirici kütlesi hazır bulunmuştur. Derece alan koç ve koyunların sahiblerine hükûmetçe para mükâfatı tevzi olunmuştur.

Valimiz Refik Koraltan ve Parti müfettişimiz Zühtü Durukan, köylü ve şehirli bütün yetiştiricilerle ayrı ayrı konuşmuşlar, merinos koyununun temin ettiği faydalardan bahsetmişlerdir. Yetiştiricilerin anlattıklarına göre, merinos koyunu diğer koyunlardan gerek et ve gerek yapağı itibarile bir iki misli daha fazla verimlidir. Bilhassa merinos yapağısı, diğer koyunların yapağısından fiatça yüksek olduğu için çok daha kârlıdır. Yalnız merinoslara iyi bakılmak lâzım gelmektedir.

Mersinde mektebliler arasında bir müsabaka

Mersin (Hususî) — Mersin orta okul kız ve erkek talebesi arasında tertib edilen atış müsabakaları neticelenmiştir. Müsabakalarda birincilikten yedinciliğe kadar olan dereceyi kız talebeler kazanmaya muvaffak olmuştur. Bu münasebetle atış poligonunda tertib edilen mükâfat tevzii merasiminde galiblerin mükâfatı alay komutanı tarafından verilmiş ve kendileri tebrik edilmiştir.

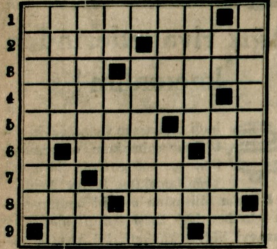
CUMHURİYET
Nüshası 5 kuruştur.

Abone şeraiti

	Türkiye için	Haric için
Senelik	1400 Kr.	2700 Kr.
Altı aylık	750 »	1450 »
Üç aylık	400 »	800 »
Bir aylık	150 »	Yoktur.

Dikkat

BULMACA

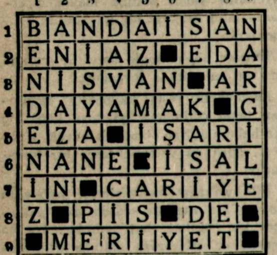
Soldan sağa:

1 — Feryad. 2 — Ziraat mahsullerinden, dünya. 3 — Bir emir, eski Türk devletlerinden birinin halkından. 4 — Bir nakliye vasıtası. 5 — Ters çevirirseniz bir teşvik edatı olur, tavır. 6 — İbadete davet vasıtası, zamanın kısımlarından. 7 — Arkadaş, bir emir. 8 — Manevî mevcudiyetlerden, ayakta. 9 — Mahir ve anlayışlı, bir yıldızın peyki.

Yukarıdan aşağıya:

1 — Palto ve saire muhafızı. 2 — Birbirile mutabık kalma, cilveli. 3 — Koruma, bir harfin okunuşu. 4 — Buudlardan, geçmiş zaman. 5 — Aile efradı (iki kelime). 6 — Eski giyim eşyasından, ters çevirirseniz bir yerde bulunmaklığa delâlet eder. 7 — Bir kadın ismi, bir edat. 8 — Bir uzvumuz, suyun dibine gitme. 9 — Barid insanların beğenecekleri şekilde.

Evvelki bulmacanın halledilmiş şekli

1	B	A	N	D	A	İ	S	A	N
2	E	N	İ	A	Z	■	E	D	A
3	N	İ	S	V	A	N	■	A	R
4	D	A	Y	A	M	A	K	■	G
5	E	Z	A	■	İ	Ş	A	R	İ
6	N	A	N	E	■	İ	S	A	L
7	İ	N	■	C	A	R	İ	Y	E
8	Z	■	P	İ	S	■	D	E	■
9	■	M	E	R	İ	Y	E	T	■

İKTISAD

Almanyaya ihrac olunacak mevaddın tevzii

Almanya ile aramızdaki hususi ticaret anlaşmasına tevfikan Almanyaya ihrac olunacak tuzlu ve taze balık, keten, peynir, yonca tohumu ve sairenin ihrac şeklile tevziat esasları üzerinde görüşülmek üzere dün Mıntaka Ticaret müdürlüğü başmüşaviri Necmeddin Metenin riyaseti altında ihracat tacirleri bir toplantı yapmışlardır.

Toplatıda ihracatçıların aralarında ihrac edecekleri miktarlar üzerinde tevziat yapılmıştır.

Altın fiatları

Altın fiatları dün yükselmiştir. Dün bir Reşadiye altını 2820 kuruşa ve külçe 389 kuruşa çıkmıştır.

Dünkü ihracatımız

Dün İstanbuldan 400,000 liralık ihracat yapılmıştır. Bu meyanda İngiltereye keten elyafı ve kendir, Almanyaya deri, Rumanyaya paçavra ve Yunanistana arpa ihrac olunmuştur.

ADLİYEDE

Sahte pasaportla gelen Polonyalı

Mihail Lençiç isminde Lehistanlı bir tacir, Cenovadan İstanbula sahte pasaportla gelmekten muhakeme ediliyordu. Kendisi, «memleketim Alman istilâsına uğrayınca İtalyaya geçtim. Orada Felemenk tabiiyetine geçmek istedim. Birisi, bana para mukabilinde elimdeki pasaportu tedarik etti. Bunun sahte olduğunu bilmiyordum» müdafaasındadır. Davaya bakan İstanbul altıncı asliye ceza mahkemesi, Mihail Lençiçin bir ay hapsine karar vermiştir.

Bisikletle adam öldüren Rumanyalı yakalandı

Bundan bir müddet evvel Galatada Kuledibinde bir bisiklet kazası olmuş, 80 yaşında Mişon bir bisiklet çarpmasile yere yuvarlanmış, yaralanmış ve bir kaç gün sonra da ölmüştü. Bisikleti süren Rumanyalı Bernhard Şavns adlı genc, yakalanmış, Sultanahmed birinci sulh ceza mahkemesinde sorguya çekilerek, hakkında tevkif müzekkeresi kesilmiştir.

SPOR

Millî küme maçlarının üçüncü haftası

Galatasaray - İ. Spor ve Fenerbahçe - Beşiktaş karşılaşıyorlar

Millî küme maçlarının üçüncü hafta oyunları yarın Şeref sahasında Galatasaray - İstanbulspor ve Fenerbahçe - Beşiktaş takımları arasında yapılacaktır.

Hakem komitesi maçların saat ve hakemlerini şu şekilde tespit etmiştir.

Galatasaray - İstanbulspor saat 15, hakem: Dr. Tarık, yan hakemleri: Ahmed Adem, Şazi Tezcan.

Fenerbahçe - Beşiktaş saat 17, hakem: Adnan Akın, yan hakemleri: Halid Galib, Samih.

Bu maçlardan evvel saat 13 te Fenerbahçe ile Beşiktaş B takımları karşılaşacaklardır.

19 mayısta yapılacak jimnastik şenlikleri

19 mayısta yapılacak gençlik bayramı spor şenlikleri için dün Vilâyette bir toplantı yapılmıştır.

Fenerbahçe stadında yapılacak bu şenliklere saat 10 da başlanacaktır Beden terbiyesi mükelleflerinden 200 kadın, 480 erkek bu şenliklere iştirak edecektir.

Mükellefler için jimnastik programı hazırlanmıştır.

Spor şenliklerinin muntazam cereyanı için büyük bir faaliyet başlamıştır.

Basketbol maçları

Eminönü Halkevi tarafından tertib edilen basketbol maçlarının finali yarın Halkevi salonunda yapılacaktır.

İkinci kategori şampiyonası için İstanbulsporla Kolej takımları saat 16 da karşılaşacaklardır.

Birinci kategori şampiyonluğu için Galatasarayla Bozkurt maç yapacaklardır.

Bu oyuna saat 17 de başlanacaktır.

Mekteb lik maçları

İstanbul mektebleri lik maçları bugün Şeref sahasında yapılacaktır.

Birinci maç; İstiklâl lisesile Ticaret lisesi takımları arasındadır. Maç saat 13.30 da Bahaeddin Uluözün idaresinde başlıyacaktır.

İkinci maç; Işık lisesile San'at okulu arasında saat 14.45 te yapılacaktır.

Üçüncü maç; Galatasarayla Kabataş liseleri arasındadır. Maça 16.15 te başlanacaktır.

Son iki maçı Şazi Tezcan idare edecektir.

Mekteb voleybol maçları

Eminönü Halkevinde yapılacak voleybol maçına Muallim mektebi takımı gelmediği için, Vefa lisesi takımı hükmen galib sayılmıştır.

Bursada yapılacak maraton koşusu

İstanbul atletizm ajanlığından:

25 mayıs 941 de Bursada yapılacak Türkiye maraton birinciliğine girecek olanlar üç hazırlık koşusuna girmek mecburiyetindedirler. Bu hazırlık koşularının yeri, mesafesi, günü ve saati aşağıda yazılıdır:

13 nisan pazar saat 10.30 da: Fener stadından Bostancıya gidip gelme.

27 nisan pazar saat 10,30 da: Fener stadından Maltepeye gidip gelme.

12 mayıs pazar saat 10.30 da: Topkapı - Florya yolunda, 33 Km.

Bayrak yarışları

Bayrak yarışları birincilikleri:

13 nisan 941 pazar günü saat 10 da Fenerbahçe stadında yapılacaktır.

Kategori: 4 8X100 metre
Kategori: 3 4X200 » 4X800 metre
Kategori: 1 4X200 » 4X1609 »
4X110 manialı 4X400 »

Okuyucu Diyor ki

Sinemalarda kaza ihtimalleri

Sinemalarımızda hakikaten mevcud olan kaza tehlikesi yeni bir şey değildir. Yavaş yavaş halk da, alâkadar olan memurlar da buna alıştıkları için galiba artık farkında olmıyorlar. Umumî yerlerde günün birinde her hangi suretle bir kaza vukua gelmesine katiyetle mâni olmak mümkün değildir. Zaten ismi üzerinde değil mi? Kaza, kasden yapılmış bir şey değildir. Fakat mümkün mertebe önüne geçmek ve olursa mazarratını azaltmak için önceden pek çok tedbirler almak kabil ve lâzımdır. Alınacak tedbirler de belediye nizamnamelerinde tasrih edilmiştir, bütün iş nizamnameyi tatbik etmekten ibarettir.

Alınması lâzım gelen tedbirlerden biri tiyatrolarda sahneyi, sinemalarda makinenin bulunduğu yeri, tecrid ederek, orada zuhur edebilecek ateşin seyircilerin bulunduğu yere sirayetini men ve hiç olmazsa tehir etmektir.

İkinci tedbir seyircilerin bahusus bir kaza vukuunda sür'atle salondan çıkabilmesini temin etmektir. Bizim sinemalarımızda asıl ihmal edilen cihet burasıdır. Filhakika sinemalarımızdan bir kısmında bunun için tedbirler alınmıştır. Yan taraflarında kapıları vardır. Seyirciler oralardan kolaylıkla ve sür'atle çıkarılabilir. Fakat bu kapılar ekseriya kapalıdır, hattâ yalnız kapalı değil, sürgülüdür de. Üç kapı varsa birini açarlar, ikisini kapalı tutarlar. Halbuki sinema ve tiyatro gibi yerlerin içinde seyirci bulunduğu müddetçe yalnız oyunun sonunda ve çıkış zamanında değil, sureti daimede bütün kapılar bir itişte derhal açılacak bir halde bulunmak lâzımdır.

Sinemalarımızın hiç biri bu esaslı şarta riayet etmiyor. Büyük sinemalarımızın birinde seyircilerin çıkmasına tahsis edilmiş büyük kapıların dışarıdan içeriye açıldığını gördüm.

Büyük sinemalarımızın bir diğerinde yan sokağa açılan büyük kapıların ve pencerelerin önlerine kanapeler ve masalar konulmuştur. Bir çoğunda yolcuların girip çıktığı yerler, hem de tam ortada masalar ve iskemlelerle kapatılmıştır. Daha başkalarında kontrolu kolaylaştırılmak ve kaçamak olmasına imkân bırakmamak için kapıların önlerine adeta bir kaç sıra parmaklıklı mâniler tertib edilmiştir. Bir dikenli tel eksiktir. Bir kaza değil, sadece telâş vukua gelse halk bu kapılardan geçemiyerek birbirini ezecektir.

Bu tehlike membalarının ortadan kaldırılması, sinemacıların biraz dikkat ve himmet göstermelerine, mes'ul memurların da dikkatle kontroluna mütevakkıftır..

Fakat hırsı menfaatle bahusus küçük sinema sahiblerinin bile bile yaptıkları bir şey vardır ki bu da belediyece şiddetle memnu olduğu halde göz yumuyorlar.

Bunlar kalabalık günlerde fazla para çıkarmak için geçid yollarına bazan ayakta bazan da bir iki sıra seyyar iskemle yerleştirmek suretile haddi nizamisinden fazla seyirci alırlar ve yolları büsbütün tıkarlar.

Gerçi bunu yapanların ara sıra cezaya çarptırıldığı söyleniyorsa da bu halin bütün sinemalardan tamamen kalktığını maalesef hâlâ göremedik. Çünkü bu hal karşısında sinemacıdan sadece beş on lira ceza almak kâfi değildir. Ayakta ve seyyar iskemleler üzerinde görülecek seyircilerin derhal çıkarılması lâzımdır. Halbuki şimdiye kadar böyle bir şey yapıldığı işitilmemiştir.

Kaza yirmi yıl olmaz, fakat bir gün olabilir. Şimdi yapılacak şey sadece nizamın tatbikına itina etmekten ibarettir.

Y. R. DEMİRBEL

Bir hırsız mahkûm oldu

Sarachanebaşında kasab Halilin dükkânından bir çift lâstik aşıran seyyar satıcı Musa, kaçarken yakalanmıştır. Sultanahmed üçüncü sulh ceza mahkemesinde iki ay hapse mahkûm edilerek tevkif olunmuştur.

Tıbbiyelilerimizin bahar gezintisi

Tıb Fakültesi talebeleri hocalarile birlikte yarın Adaya bir gezinti tertib etmişlerdir. Sabahleyin hususi vapurla Adaya gidilecek, Plâjotelde öğle yemeği yenecek, eğlenilecek ve akşam dönüşte Boğaziçinde mehtabda bir cevelân yapılacaktır.

SİNEMA

Balkanlarda doğan yıldızlar

Avrupanın şarkıcenubisindeki bu büyük yarım ada yeni ve eski dünyaya kadın erkek birçok artist temin etmiştir

Son günlerde Balkanlarda cereyan eden hâdiseler, bütün dünyanın nazarlarını bu yarımadaya çevirmiştir. Bu münasebetle Avrupa ve Amerikanın muhtelif stüdyolarında beyaz perde hesabına faaliyette buulnmakta olan artistlerin ve yıldızların miktarları ve hüviyetleri de bir çoklarının merak ve tecessüsünü tahrik etmiştir. Binaenaleyh bunların pek meşhur olanları hakkında biraz malûmat vermek hiç te faydasız olmıyacaktır.

Holivudda bulunanlardan, ekseriya cinaî filimlerde rol alan Edward G. Robinson aslen Rumanyalı bir Musevidir. On yaşında iken ailesile birlikte Amerikaya hicret etmiş, evvelâ sahne artisti olarak şöhret kazanmış, sonra sinemaya intisab etmiştir.

Balkanlarda doğmuş artistlerden Franciska Gaal

Korkunc kordelâların kahramanı Belâ Lugosi ise eski Macar, yeni Yugoslavya hududları dahilinde doğmuştur. Evvelâ Macar, ve Viyana filimlerinde muvaffakiyet temin ettikten sonra Amerikaya götürülen Fransiska Gaal de keza Yugoslavyalıdır. Vaktile Fransada çalışan İrene de Zilhy ile İngiliz filimlerinde baş roller oynayan Olly Flint de Umumî Harbden sonra Rumanyaya ilhak edilerek bilâhare Macaristana iade edilen Transilvanyada dünyaya gelmişlerdir.

Bir zamanlar Alman filimlerinin «Tatlı sesli bülbülü» diye yadedilen ve dört sene evvel Polonyalı san'atkâr Jean Kiepura ile evlenen Martha Eggerth ile Amerikada Nelson Eddy'ye partönerlik etmiş olan İlona Massay da gene Transilvanyalıdırlar. İlona sahne hayatının ilk devrelerini Viyanada geçirmiştir. Bir müddet operetlerdeki kadın koro heyetleri arasında çalıştıktan sonra «Güzel Helen» ismindeki musikili eserde kendisini göstermiş ve gayet müsaid bir kontratla Holivuda götürülmüştür.

Paris sahnelerinin ve Fransız filimlerinin en hareketli artistlerinden biri olan Elvire Popesko, Alice Cocea da aslen Rumanyalıdırlar. Gerek kültür, gerekse fransızcaya hâkimiyet itibarile bu iki san'atkârın Fransız artistlerinden hemen hemen hiç bir farkları yok gibidir. Yalnız Elvire Popesko şivesindeki İslav aksanı dolayısile piyeslerde ve filimlerde daima Fransızdan başka kadın şahsiyetleri temsil etmektedir.

Kendilerine içki verilmiyor diye...

İki sarhoş bir kazinonun altını üstüne getirdiler

Evvelki gece saat 2 de Beyoğlunda Özen kazinosunda sarhoşluk neticesi bir hâdise olmuştur.

Niyazi ve Vehbi adlarında iki arkadaş geceyarısından iki saat sonra Taksim İmam sokağındaki Özen içkili kazinosuna gelerek içecek bir şey istemişlerdir.

Fakat kazino sahibi Hakkı ve garson Bedri, vaktin geç olduğunu ileri sürerek bunlara içki vermekten imtina etmişlerdir.

Esasen kafaları bir hayli dumanlı olan Niyazi ve Vehbi, kendilerine içki verilmemesine kızmışlar ve ağızlarına geleni söylemeğe başlamışlardır .Bu suretle kızışan kavga şiddetli bir dövüşe tahavvül etmiştir.

Bu sırada garson Berdi eline geçirdiği bir cisimle Niyaziyi sol gözünden yaralamış, Niyazi de kazino sahibi Hakkı ile Gülsüm adındaki bir kadın garsonu dövmüştür.

Gürültüye yetişen polisler vak'anın daha geniş bir şekil almasını sür'atle önlemişlerdir.

Gözünden yaralanan Niyazi tedavi altına alınmış, hâdise etrafında tahkikata başlanmıştır.

İnönü gezgi mahalli

Dün Belediye Fen müdürlüğünde Fen müdürü ile Elektrik müdüründen ve Belediye Makine müdüründen mürekkeb bir toplantı yapılarak Taksimde inşa edilmekte olan İnönü gezgi mahallinin umumî tenviratı için bir proje hazırlanmıştır.

RADYO

Bu günkü program

8,00	Program	18,40	Türküler
8,03	Haberler	19,00	Konuşma
8,18	Müzik (Pa.)	19,15	Şarkılar
8,45	Yemek listesi	19,30	Haberler
13,30	Program	19,45	Konuşma
13,33	Müzik (Pl.)	19,50	Çifte fasıl
13,50	Haberler	20,15	Rad. gazetesi
14,05	Müzik (Pl.)	20,45	Şarkılar
14,20	Bando	21,15	Konuşma
15,00	Müzik (Pl.)	21,30	Orkestra
18,00	Program	22,30	Haberler
18,03	Cazband	22,50	Caz (Pl.)
		23,30	Kapanış.

Konservatuar Talebe Konseri

15 nisan salı günü saat 6 da Fransız Tiyatrosunda, Konservatuar yüksek sınıf talebeleri konseri verilecektir. Programda triyo, şan, keman ve viyolonsel soloları vardır.

— Şimdi gözlerimin içine bak ve samimî ol. Bu çocuk senin hoşuna gidiyor mu?

Miett korkarak yüzüne baktı. Madam Varga'nın eline kapanıp: Seviyorum, onu çılgınca seviyorum... Bana yardım ediniz... Ne yapacağımı bilemiyorum, diye bağırmak için kalbinde sonsuz bir arzu duydu. Fakat kendini topladı. Tek bir kelime söylemedi.

Madam Varga sabırsızlandı:

— Niçin cevab vermiyorsun?

Miett gayet tabiî bir sesle söyledi:

— Evet, hoşuma gidiyor

Madam Varga şimdi daha büyük bir dikkatle genc kızı tetkike koyuldu.

— Öpüştünüz mü?

Miett sesini çıkarmadı. Düşünüyordu. Nihayet kararını verdi. Bu suale cevab vermiyecekti. Çünkü; inkâr etse yalan söylemiş olacak ve vicdan azabı duyacaktı. Sükût ikrardan gelirdi. Susmak suretile bunu Madam Varga'ya anlatacaktı. Sayed bu yüzden ileride bir hâdise çıkarsa, açıkça itiraf etmediği için derhal inkâr yoluna sapabilirdi.

Madam Varga anlayacağını anlamıştı. Kaşlarını çattı.

— İşte buna çok canım sıkıldı!

Miett asabiyetle başını kaldırdı. Biraz sertçe bir bakışla karşısındakini süzdü.

Madam Varga, genc kızın yanağını okşayarak:

— Miett, dedi. Senin son günlerde tabiatin de değişmiş. Eskiden sözlerime böyle kızmazdın. Bu gibi işlerde fazla acele etmek doğru değildir. Sonra günün birinde pişman olmıyasın, diye söylüyorum sana bunları. Hayatta aldanmamak, ıztırab çekmemek için daima itidalli olmalı.

Bir saniye sustu. Sonra ilâve etti:

— Evlenme teklifinde bulundu mu?

— Evet, fakat henüz babama bir şey açmadık.

Madam Varga başını salladı:

— Ah, siz kızlar yok musunuz? Sizleri idare ve kontrol etmek meğer ne kadar güçmüş?!

Miett ertesi günü Peter geldiği zaman derhal kendisine haber vereceğini vadedrek Madam Varga'dan ayrıldı.

Odasına döndüğü vakit sevincinden zıplamak, sıçramak, haykırmak istiyordu. Nihayet kalbinin en güzel sırrını ve sevdiği erkekle öpüştüğünü bilen bir başkası da vardı. Bu gizli öpüşmeler ağır bir günah olarak vicdanını kemiriyordu. Şimdi Peter'le öpüştüklerinden Madam Varga'nın da malûmatı vardı. Binaenaleyh bu artık gizli işlenen bir suç değil, meşru bir haktı.

Ertesi günü, Madam Varga ile aralarında geçenleri baştan aşağıya kadar Peter'e anlattı. Bugünden itibaren Peter'in ziyaretlerinde Madam Varga daima hazır bulundu. Arıtk hava kararınca eskisi gibi loş odada oturamıyorlar, hemen elektriği yakmak mecburiyetinde kalıyorlardı. Akıllı, uslu iki arkadaş gibi ciddî mevzular üzerinde konuşuyorlardı. Fakat Madam Varga onlara, başbaşa kalmak için bir kaç dakikalık fırsat veriyordu. Peter gitmeğe davrandığı zaman o, daha evvel kalkıp gider, gencleri vedalaşmak üzere yalnız bırakırdı.

İKİ ESİR

Yazan: *Lajos Zilahy* — 20 — Çeviren: *F. Zâhir Törümküney*

Bir gün öğleye doğru Miett pencerenin önüne oturmuş, sokağı seyrediyordu. Birdenbire garib bir hâdise dikkat nazarına çarptı.

Apartımanın kapısı önünde hasta nakline mahsus bir otomobil duruyordu. Bir iki dakika sonra sedye içinde bir kadın getirdiler. Miett, bu kadının Olga'nın annesi olduğunu hayretle gördü. Otomobile yerleştirilirken Olga da yetişti. Miett'in içi burkuldu. Yüzü sapsarı kesildi. Kadıncağızın birdenbire ağırlaştığını ve onun için hastaneye kaldırıldığını sandı. Fakat, hastanın neş'eyle elini sallayarak, apartıman kapıcısını selâmladığını görünce ferahladı. Kadını otomobile koydular. Arkasından Olga da bindi. Araba hareket etti.

Miett, kadını niçin ve nereye götürdüklerini keşfedemedi. Fakat çok geçmeden işin içyüzünü öğrendi.

Mili elinde bir mektubla içeri girdi. Miett zarfı görür görmez Olga'nın yazısını tanıdı. Mektubu açtı. Okumağa başladı:

Sevgili Miett'çiğim!

Sana veda edemeden ayrıldığımdan dolayı duyduğum teessürü izah edemem. Fakat seni, sosyetenizin itham ettiği ve aşağı gördüğü bir kadınla konuşmak külfetinden kurtarmak için böyle hareket ettiğimi düşünerek teselli buluyorum. Son haftalar zarfında başımdan geçenleri biliyorsun. Sevdiğim adam maalesef benimle evlenemiyor. Çünkü; kendisi evlidir. Karısile senelerdenberi ayrı yaşıyorlar. Fakat kadın resmen ayrılmağa kat'iyyen yanaşmıyor. Kocasından bu suretle intikam almak istiyor. Halbuki, benim daha uzun müddet beklemeğe ne tahammülüm ve ne de kudretim var. Seninle çok iyi arkadaş olmamıza rağmen, şimdiye kadar sana malî vaziyetimizden bahsedemedim. Miett, elimizdeki para bizi ancak daha bir kaç ay geçindirebilirdi. Ondan sonra korkunc bir hızla sefaletin kucağına yuvarlanacaktık. İşte bundan korktum. Hayatla mücadele ederek, kendimi ve hasta anamı kurtaracak cesaret ve enerjiden mahrum olduğumun farkına vardım.

Hayatımı ve mukadderatımı, beni temiz ve derin bir aşkla sevdiğini söyleyen bu erkeğin eline bıraktım. Kendimi ona teslim ettiğim gündenberi, bana karşı sonsuz bir şefkat ve cömerdlik gösteren bu adamın beni ebediyyen mes'ud etmeğe çalışacağını ümid ediyorum. İnşallah bu ümidimde yanılmam.

Bana tuttuğu ve fevkalâde bir itina ile döşediği yeni apartımanıma taşınıyorum. Zavallı anneciğimi de lüks bir sanatoryoma yatırıyoruz.

Bütün tanıdıklarımla alâkamı kestim. Hiç birine veda etmedim. Fakat sana bu bir kaç satırı yazmaktan kendimi alamadım. Miett'çiğim, seni çok, hem pek çok severim. Biliyorum, şimdi sen de bana sukut etmiş bir kadın nazarile bakıyor ve benden nefret ediyorsun. Fakat belki bir gün sen de hayatın içyüzünü anlar ve zavallı Olga'nı affedersin.

Sevgili Miett'çiğim, Leylâk kütüphanesindeki hissemi sana devrediyorum. Kitabları karıştırdığın zaman, beni bir dakikacık olsun hatırlarsan ne mutlu bana!

Olga

Miett, mektubu dizinin üstüne koydu. Uzun uzun düşündü. Hayatın acı taraflarile ilk defa karşılaşıyordu. Olga'yı artık ebediyyen kaybetmiş olduğunu düşündükçe kalbi sızlıyor, hıçkırmamak için kendine zorla hâkim olmağa çalışıyordu. Senelerce devam eden arkadaşlıklarının tatlı günleri hayalinde canlandı. Birbirlerini ne kadar iyi anlamış ve sevmişlerdi.

Gözlerine hücum eden yaşları tutamadı. Derin derin içini çekerek mırıldandı:

— Zavallı Olga'cığım...

X

Pol, Madam Galamba ile alâkasını kesti. Bu hâdisenin sebeb ve tafsilâtı hakkında Peter hemen hiç bir şey bilmiyordu. Pol, bu hususta fazla izahat vermekten çekiniyor ve esrarengiz bir tavılra susyordu. Peter bir gün evine giderken Pol arkasından koşup onu yakaladı. Telâşla söyledi:

— Çok şükür, artık kurtuldum.

Peter, hayretle yüzüne baktı. Bu sözile neyi kasdettiğini birdenbire anlıyamamıştı. Pol lâübali bir tavırla Peter'in omzuna vurdu:

— Anlamadın mı? Madam Galamba ile alâkamı kestim.

Mağrur bir tebessümle gülümsüyor ve bu işe bu suretle bir nihayet verdiğinden dolayı çok memnun olduğunu göstermek istiyordu.

Fakat Peter, onun bütün bu sahte tavırlarına rağmen çok müteessir olduğunu farketti. Gözlerinin altı çökmüş ve morarmıştı. Yüzü, uzun, ateşli bir hastalıktan kalkmış insanlarınki gibi süzülmüş ve solmuştu. Kimbilir kaç gecedir gözüne uyku girmemişti.

Peter, aşkta muzaffer olan her erkek gibi, Pol'ün bir kadın yüzünden böyle perişan bir hale gelmesini manasız buluyor ve onun bu içli derdine karşı kayıdsız duruyordu. Alaylı bir kahkaha attı:

— Sen kimi aldatıyorsun, azizim? Aynayı al da şu yüzünün haline bir bak. Bitmişsin yahu!..

Pol hâlâ işi alaya vurarak gözünü kırptı:

— Arkadaş, ben de öyle bir kadının arkasından ah, vah edecek surat var mı?

Sonra büyük bir ciddiyetle ilâve etti:

— Ben yalnız ona acıyorum. Zavallı... Şimdi mutlaka kendini yerden yere vurup ağlıyordur!.

(Arkası var)